

**APARAC-JELUŠIĆ, TATJANA; SANJICA FALETAR.
PLANIRANJE, IZGRADNJA I VREDNOVANJE
KNJIŽNIČNIH PROSTORA. ZAGREB: NAKLADA LJEVAK,
2025.**

Do pojave knjige *Knjižnična arhitektura: prostor, kultura, identitet*, autorica prof. dr. Tatjane Aparac-Jelušić i prof. dr. Sanjice Faletar Tanacković, 2020. godine u izdanju Naklade Ljevak, knjižnična literatura o tom važnom segmentu knjižnične teorije i prakse bila je relativno slabo zastupljena na našem području. Pojavom te respektabilne znanstvene monografije knjižničarska zajednica, ali i svi ostali zainteresirani čitatelji – studenti, arhitekti i dizajneri koji se bave promišljanjem knjižničnih zgrada i knjižnica kao bitnih elemenata života zajednice, mogu konačno steći sveobuhvatan uvid u razvoj knjižnične arhitekture kroz teorijska ishodišta i različite pristupe oblikovanju knjižničnih zgrada, uz iscrpan pregled stručne literature.

Činjenica da velike i ubrzane globalne promjene neizbježno zahtijevaju nove koncepte i paradigme u poslovanju svih vrsta knjižnica koje podrazumijevaju transformaciju i prilagodbu samih knjižničnih prostora potaknula je autorice na nastavak istraživanja u pravcu planiranja i izgradnje knjižnica, odnosno proširenja ili prenamjene postojećih prostora. Stoga je pet godina poslije pred čitateljima nova knjiga, ovaj put s osobitim naglaskom na praktičnu primjenu teorijskih saznanja na navedene aspekte, uključujući i vrednovanje.

Knjiga *Planiranje, izgradnja i vrednovanje knjižničnih prostora* strukturirana je u sedam cjelina koje slijede nakon predgovora u kojem su autorice pojasnile temeljna polazišta daljnjeg istraživanja, koncept, metodologiju i ciljeve.

Već u naslovu prvog poglavlja autorice postavljaju ključno pitanje „Izgradnja nove knjižnične zgrade, proširenje postojećeg prostora ili adaptacija drugih zgrada za potrebe knjižnica?“. Pitanje je to s kojim su se suočili svi oni koji su se našli pred izazovom rješavanja prostornih problema knjižnica. Navedene mogućnosti autorice su pomno analizirale sa svih aspekata, i pozitivnih i negativnih, te pritom ponudile više pitanja čiji odgovori mogu pomoći u donošenju odluke o rješenju. Dodanu vrijednost čine brojni primjeri iz prakse hrvatskih i inozemnih knjižnica u kojima su sažeto predstavljeni različiti izazovi pred kojima su se našle uprave knjižnica, investitori i arhitekti te način njihova rješavanja. Za odluku neophodno je istražiti sve raspoložive mogućnosti, argumentirati dobre i loše strane pojedinih

varijanti, pri čemu je sudjelovanje i mišljenje knjižničarskih stručnjaka nezaobilazno.

Drugo poglavlje „Opća načela knjižnične arhitekture i dizajna“ sumira temeljne postavke koje su detaljno obrazložene u prvoj knjizi, no težeći sveobuhvatnosti, autorice su ta načela dodatno proširile te ih nije na odmet ponoviti jer ih uvijek treba imati na umu pri planiranju knjižničnih prostora: „fleksibilnost“, „organiziranost“, „kompaktnost“, „udobnost“, „pristupačnost“, „postojanost“, „proširivost“, „sigurnost i zaštita“, „prilagođenost“, „ekonomičnost“. Pojava i primjena tih načela predstavljena je kroz relevantnu literaturu koja ilustrira njihov razvoj i primjenu tijekom prošlih desetljeća, a što se odvijalo paralelno s najrazličitijim društvenim promjenama koje su inicirale nove konceptualne pristupe.

Treće je poglavlje posvećeno planiranju knjižničnih prostora tako da su uvodno predstavljene osnovne projektnog planiranja i definirane njegove faze, a potom pojašnjena obilježja pristupa planiranju knjižničnih prostora s motrišta različitih autora koji su se bavili tom problematikom. Naglasak je stavljen na važnost okupljanja tima oko zajedničkog cilja projekta i detaljnu pripremu kako bi se definirali kratkoročni i dugoročni ciljevi. Jedan od rezultata trebala bi biti i programska osnova kao temeljni dokument prema kojem će se razvijati daljnje projektne aktivnosti. U Prilogu 1 dan je predložak strukture programske osnove, što predstavlja dodatnu vrijednost ovom dijelu rada. Poglavlje sadrži i više tablica u kojima se definiraju faze projekta s ključnim aktivnostima, trajanjem, predviđenim rezultatima svake faze kao i niz praktičnih preporuka o kojima treba voditi računa u fazi planiranja.

Slijede dva poglavlja koja predstavljaju okosnicu sadržaja knjige. Tako se u četvrtom poglavlju pod nazivom „Faze, aktivnosti i postupci pri planiranju, izgradnji, proširenju ili adaptaciji prostora za potrebe knjižnice“ podrobno opisuje svaka faza i aktivnosti unutar pojedine od njih, od pripremne faze, faze planiranja, faze projektiranja do faze izgradnje i useljavanja, odnosno otvaranja za javnost. Uz to je podastrt niz primjera iz domaćih i inozemnih knjižnica koji ih ilustriraju, potkrijepljenih relevantnim navodima iz literature, istaknutim korisnim savjetima kao i pitanjima koja treba postaviti kako bi se došlo do relevantnih odgovora.

U petom poglavlju „Knjižnične prostorne potrebe i arhitektonsko-građevinski zahtjevi“ osobito dolazi do izražaja praktična vrijednost ovoga djela s obzirom na to da je predstavljena metodologija izračuna prostornih potreba prema funkcionalnim cjelinama knjižnice, utemeljena na hrvatskim standardima, kao i zahtjevi za arhitektonsko-građevinski dio koje bi trebali postaviti knjižničari sa svog aspekta kako se ne bi dogodili propusti koji bi kasnije mogli negativno utjecati na funkcionalnost prostora.

U šestom poglavlju „Vrednovanje nakon useljenja“ naglašena je važnost istraživanja percepcije novog prostora od strane korisnika i osoblja, kao i stupanj njihovog zadovoljstva te utvrđivanje mogućih problema i načini njihova otklanjanja. Kako bi se olakšao taj postupak, autorice su predložile upitnik sadržan u Prilogu 3 s ciljem prikupljanja navedenih informacija na temelju kojih će se provesti vrednovanje.

Posljednje, sedmo poglavlje je „Zaključak“ u kojem su autorice još jednom naglasile važnost oblikovanja fizičkog prostora knjižnica kao sigurnih i udobnih mjesta za učenje, stvaranje, razvoj kreativnosti, susrete, suradnju i društveni angažman pri čemu je neophodna suradnja knjižničara, arhitekata, osnivača, ali i lokalne zajednice.

Sadržaj knjige upotpunjuju prilozi sa širokom praktičnom primjenom: „Programska osnova“, „Preporučene veličine radnih mjesta“, „Kontrolna lista za održive knjižnične prostore“, „Tablica s elementima pristupačnosti knjižničkog prostora“, „Prijedlog upitnika za vrednovanje knjižničnih prostora“. Popis literature iznimno je bogat, a publikacija sadrži imensko i pojmovno kazalo te je opremljena nizom bilješki, kako bibliografskim podacima o citiranim djelima tako i komentarima samih autorica.

Monografija *Planiranje, izgradnja i vrednovanje knjižničnih prostora* rezultat je višegodišnjeg znanstvenog rada autorica u istraživanjima na temu knjižnične arhitekture, kao i praktičnog iskustva sudjelovanja u projektima i izradi programskih osnova različitih vrsta knjižnica u Hrvatskoj i regiji. Možemo je promatrati zasebno, ali i kao praktični nastavak prve knjige *Knjižnična arhitektura: prostor, kultura, identitet*. Djelo se može čitati u cjelini kao udžbenik, ali i odvojeno, segment po segment, kao priručnik, uputstvo, vodič, ovisno o fazi procesa planiranja i izgradnje i u tome je, među ostalim, njegova osobita vrijednost.

S odmakom od pet godina nakon izdanja prve te sada u cjelini s drugom knjigom, s pravom se može reći da je riječ o kapitalnim knjižničarskim djelima s naglašenim interdisciplinarnim karakterom. U vremenu posvemašnjih društvenih transformacija i novih paradigmi koje promiču zelenu komponentu, održivost, urbanu regeneraciju i sl. istaknuta je važnost knjižnica i potreba njihove prilagodbe, ali i poslana poruka da su knjižnice sastavni i neizostavan dio navedenih procesa. Kako bi knjižnice bile uspješne u posredovanju novih zadaća one, pored kvalitetnih izvora informacija i educiranog osoblja, moraju imati i planski osmišljene odgovarajuće prostore, opremljene odgovarajućim namještajem i suvremenom tehnologijom.

Ova je knjiga putokaz kako pristupiti planiranju, projektiranju i izgradnji knjižničkog prostora i vodič kako proći kroz cijeli proces od početka do kraja uz neizostavnu suradnju i komunikaciju sa stručnjacima drugih profila, te je kao takva

dragocjena za sve one koji će sudjelovati u budućim projektima, posebice knjižničarima, ali i arhitektima knjižničnih prostora, kao i svim drugim dionicima.

Ljiljana Črnjar

ljiljana.crnjar@gkri.hr